

Lijst van vragen

De vaste commissie voor Defensie heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Defensie en de Minister van Economische Zaken over de **Zestiende voortgangsrapportage project Verwerving F-35** (Kamerstuk **26 488**, nr. **416**).

Voorzitter van de commissie,
Ten Broeke

Griffier van de commissie,
De Lange

Nr.	Vraag
1	Hoeveel van de 40 miljoen euro die Defensie in 2016 heeft gereserveerd voor valutaschommelingen is bestemd voor verwerving van de F-35?
2	Loopt de planning voor het project F-35 motoronderhoud (aanbestedingen, vastgoedzaken) volgens de planning?
3	Kunt u een overzicht geven van Europese landen en de wijze waarop zij omgaan met BTW-afracht voor Defensie-uitgaven? Bent u bereid te overwegen om de Nederlandse defensie-uitgaven vrij te stellen van BTW-afracht? Zo nee, waarom niet?
4	Wat is de meeste recente stand van zaken ten aanzien van een eventuele Block Buy?
5	Is er al iets meer bekend over een eventuele Block Buy?
6	Zijn er eventuele extra kosten verbonden aan de software-vertraging en de hieruit voortvloeiende risico's voor vertraging van operationele testen?
7	Waarom trekt Defensie de conclusie dat de bedrijfszekerheid zich goed ontwikkelt, als de planning nog achterloopt (53% ipv 60%)?
8	Hoeveel van de 53 geplande toestellen voor 2016 zijn er inmiddels afgeleverd door Lockheed Martin?
9	Zijn de extra investeringen die de Amerikaanse overheid in het project F-35 doet om initiatieven voor een lagere stukprijs te bewerkstelligen, enkel bedoeld voor Amerikaanse bedrijven, of komen die ten goede aan alle (internationale) bedrijven die meedoen aan de productie?
10	Welke effecten hebben de eventuele nieuwe verdragen met Duitsland en Frankrijk op de toekomstige inzetbaarheid van Nederlandse vliegtuigen?
11	Wat zou het gevolg zijn van een vertraging in de uitvoering van de operationele testen op de block 3F software? Wanneer zou de F-35 in dat geval operationeel zijn?
12	Is het rapport van de NLR al klaar? Zo ja, wanneer wordt dit naar de Kamer gestuurd?
13	Welke afspraken zijn er gemaakt m.b.t. de inzet van de risicoreservering? Mag dit wel of niet ingezet worden voor het opvangen van valutawisselingen?
14	Op welke wijze en door wie wordt de toekomstige dollarkoers bepaald, die mede bepalend is voor de langjarige gemiddelde dollarkoers?
15	Wat voor waardevolle kennis en ervaring hebben de belevingsvluchten opgeleverd voor de logistiek, ondersteuning, onderhoud en vliegoperaties op een locatie buiten de thuisbasis van de toestellen?
16	Hoe verhoudt de bewering dat eventuele vrijval in de risicoreservering van het project «Verwerving F-35» aan het eind van het project kan worden ingezet voor het opvangen van valutaschommelingen zich tot de eerdere afspraak dat de risicoreservering niet mag worden gebruikt voor valutarisico's? Klopt het dat u deze eerdere afspraak schendt met deze bewering?
17	Klopt het dat het kabinet pas aan het einde van het project gaat bekijken of er daadwerkelijk problemen zijn door valutaschommelingen en dus ook dan pas gaat kijken hoe deze opgelost worden? Wanneer is dit einde van het project?
18	Waarom is ook al weer gekozen om het motoronderhoud van de F-35 als een separaat project aan te wijzen?
19	Is de in de begroting opgenomen reservering voor valutaschommelingen van 40 miljoen euro wel of niet aangewend voor dit project?

Nr.	Vraag
20	Klopt het dat de Studiegroep Begrotingsruimte geen enkele oplossing heeft geboden voor de problematiek rond valutaschommelingen, terwijl u diverse keren hebt aangegeven dat dit wel zou worden meegenomen? Heeft Defensie hier dan wel/geen specifieke vragen over gesteld aan de Studiegroep?
21	Welk bedrag van de risicoreservering komt op basis van de huidige ramingen vrij te vallen?
22	Is het inzetten van de risicoreservering als enige oplossing aangedragen voor een eventueel probleem met de valutaproblematiek?
23	Welke kosten zijn er tot nu toe gemaakt voor inhuur van externe expertise die geleverd wordt door nationale instellingen zoals het NLR en TNO? Passen deze binnen het hiervoor opgestelde budget?
24	Indien het vrijgevallen bedrag van de risicoreservering ingezet kan worden voor de aankoop van extra toestellen, hoe wordt dit dan verwerkt in de exploitatiekosten?
25	Wanneer verwacht u dat de inrichting van de extracomptabele projectadministratie is afgerond?
26	Zijn in block 3F alle door Nederland gewenste functionaliteiten opgenomen? Of worden er functionaliteiten doorgeschoven naar latere updates (block 4)?
27	Denkt Defensie al na over een eventuele upgrade naar Block 4? Of is dat voor de levering van de Nederlandse vliegtuigen (vanaf 2019) niet nodig? Op welke termijn denkt het kabinet dan wel een upgrade nodig te hebben?
28	Wanneer kan de Kamer het verslag van de business case over PS-module verwachten?
29	De voortgang van het ontwikkelings- en testprogramma verliep in grote lijnen volgens planning. Hoeveel procent van de planning is gehaald, en hoeveel dus niet?
30	Zijn de kosten zijn gemoeid met het voorzien van nieuwe of gewijzigde hardware in de toestellen al meegenomen in de onderhoudskosten of komen deze kosten bovenop de reeds voorziene onderhoudskosten?
31	Is iedereen verplicht de nieuwe of gewijzigde hardware af te nemen bij Lockheed Martin? Is iedereen verplicht de nieuwe of gewijzigde hardware te laten plaatsen door een vaste leverancier, dan wel producent, dan wel fabrikant die aangewezen is door Lockheed Martin? Kunnen Nederlandse bedrijven in aanmerking komen voor het produceren of installeren van deze nieuwe of gewijzigde hardware? En geldt dit ook voor alle computers die vervangen moeten worden?
32	Bestond over de verplichte vervanging van de nieuwe of gewijzigde hardware voorafgaand aan de aanschaf van de Nederlandse toestellen al duidelijkheid? En over de vervanging van de computers? Zo ja, zijn deze financiële gevolgen opgenomen in het gereserveerde budget? Zo ja, onder welke kostenpost? Indien er geen duidelijkheid was over de verplichte afname van nieuwe of gewijzigde hardware, wanneer was dat u voor het eerst bekend?
33	Klopt het dat de onderhoudskosten van de F-35 ten opzichte van de onderhoudskosten van de F-16 ruim 1,5 keer zoveel zijn?
34	Is er een mogelijkheid om het onderhoud van de F-35's die Nederland krijgt uit te besteden?
35	Bent u er zeker van dat Nederland al het personeel kan aantrekken dat noodzakelijk is voor onderhoud van de technologisch zeer hoogwaardige F-35's en dat daar tevens voldoende budget voor beschikbaar is?

- Nr. Vraag
- 36 Wat zijn op dit moment de verwachte kosten van de modificatie naar de block 3f configuratie?
- 37 Wat zijn de gevolgen van het feit dat Nederland in de jaren 2021–2023 slechts 4 jachtvliegtuigen kortdurend kan inzetten, voor Nederlandse deelname aan internationale missies?
- 38 Is er eventueel een rol weggelegd voor vluchtsimulators bij het maken van het jaarlijks benodigde aantal vliegers indien een toestel zou uitvallen en de trainingscapaciteit afneemt? Zo nee, waarom niet?
- 39 Klopt het dat het 1,2 miljard Canadese dollars kost als Canada afziet van aanschaf van de F-35? Hoe groot is dit bedrag uitgedrukt in euro's? En wat zijn de financiële consequenties voor aanschaf van de F-35 door Nederland?
- 40 Wanneer verwacht u duidelijkheid over eventuele aanschaf van de F-35 door België?
- 41 Hoeveel zou het kosten als nu wordt besloten tot stoppen met de aanschaf van de F-35? Hoeveel is al betaald, en hoe groot is de financiële schade dan?
- 42 Zijn er al nieuwe ontwikkelingen rond de keuze voor de plek waar het onderhoudswerk van de Europese regio plaats gaat vinden? Wanneer gaat het JPO tot een keuze over en welke kans maakt Woensdrecht om hiervoor aangewezen te worden?
- 43 Is het de verwachting dat het geplande onderhoudscentrum Woensdrecht tijdig klaar is voor het onderhoud aan de motoren? Indien dit niet het geval is, waar zal dan het motorenonderhoud plaatsvinden?
- 44 Klopt het dat zogenaamde niet partnerlanden, zoals Japan, net zo goed meedingen naar productieorders voor de F-35, bijvoorbeeld voor onderdelen, en dat de status van partnerland op dit punt dus niets voorstelt?
- 45 Kunt u een concreet bedrag geven van hoeveel minder de afdracht aan de Staat is als gevolg van aanpassing van het afdrachtpercentage?
- 46 Hoe groot is het probleem van bedrijven die wel omzet behalen uit de F-35 maar de MFO niet hebben ondertekend, waardoor de staat een lagere afdracht ontvangt? Hoe gaat de Staat om met bedrijven die de MFO niet willen ondertekenen?
- 47 Zijn er ook bedrijven betrokken bij het project F-35 die het MFO niet willen ondertekenen? Zo ja, hoe gaat u daarmee om?
- 48 Hoeveel opdrachten voor het Nederlandse bedrijfsleven heeft de Bijzonder Vertegenwoordiger al binnengehaald?
- 49 Staat er voor de tweede helft van 2016 een missie gepland naar de VS om de Nederlandse ambities en industriële capaciteiten onder de aandacht te brengen? Zo ja, welke missies, en welke bewindspersonen zijn hierbij betrokken? Zo nee, waarom niet?
- 50 Doen zich dit najaar nog «geschikte momenten» voor tijdens missies naar de Verenigde Staten, om door bewindspersonen de Nederlands ambities en industriële capaciteiten onder de aandacht brengen? Bent u bereid een bezoek te brengen aan de VS met dat doel?
- 51 In prijspeil 2016 is voor het project Verwerving F-35 een afdracht van 556 miljoen euro aan BTW «en overige heffingen» verschuldigd aan het Ministerie van Financiën: wat zijn die overige heffingen?
- 52 Waaruit bestaan de overige kosten zoals in de tabel 17 opgenomen bij «BTW en overige kosten»?
- 53 Welk gedeelte van de investeringskosten is door het kabinet al toegevoegd aan de exploitatiekosten?

Nr.	Vraag
54	Wie is verantwoordelijk voor de beperkte capaciteit bij het Rijksvastgoedbedrijf?
55	Wie is verantwoordelijk voor de praktische gevolgen van de beperkte capaciteit bij het Rijksvastgoedbedrijf?
56	Wie is verantwoordelijk voor de financiële gevolgen van de beperkte capaciteit bij het Rijksvastgoedbedrijf?
57	Wat is het gevolg van het hoger gekwantificeerde risico van 23,5 miljoen euro voor de begroting voor de F-35? Kunnen deze risico's worden opgevangen? Graag een toelichting.
58	Zou een tijdige missie de kansen voor effectuering van de Nederlandse ambities op het gebied van instandhouding kunnen vergroten en dus het risico «De Nederlandse ambities op het gebied van instandhouding van de F-35 worden niet gerealiseerd» kunnen verkleinen? Zo ja, op welke termijn zal een missie plaatsvinden? Zo nee, waarom niet?
59	Bent u voornemens om een overkoepelende geïntegreerde projectadministratie in te stellen?
60	Blijft de som van de geraamde exploitatie-uitgaven aan beide wapensystemen, gemiddeld gedurende de levensduur van de F-35, binnen het budget van 285 miljoen euro per jaar?
61	Kunt u uw ambitie zoals omschreven in de Nota in het belang van Nederland waarmaken?